

Izjaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

Uredniški in upravnški prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXIV. Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 16, 1923, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO, ILL., PETEK, 31. JULIJA (JULY 31), 1942 Subscription \$6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 151 Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Rusi ustavili prodiranje Nemcev na dveh frontah

Naciji pognani z utrjenih pozicij pri Voronežu. Sovjetske čete konsolidirale bojno črto v sektorju pri Brijanski. Angleški letalci metali bombe na osiščne zalagalne baze ob Sredozemskem morju. Washington naznačil ustanovitev enotnega poveljstva

Moskva, 31. jul. — Sovjetske armade so vrgle nemške kolone nazaj v nekaterih sektorjih pri Kletskaj, 70 milj severozapadno od Stalingrada, in izvršile uspešne napade na sovražnika pri Tsimljanski in na južnovzhodni strani Batajska, poročala vrhovno poveljstvo.

Nacijske kolone so bile vržene z utrjenih pozicij na fronti pri Voronežu. Komunikacije pravi, da so bile nove nemške oklopne kolone in infanterijske enote zagnane v boj proti sovjetom na tej fronti. Rusi so razbili več nemških tankov v bitkah.

Mnenje prevladuje, da bodo sovjetske armade napele vse sile, da ustavijo prodiranje Hitlerjevih legij proti Stalingradu, jeklarskemu središču ob reki Volgi.

Ljute bitke se nadaljujejo na južnovzhodni strani Batajska. To mesto leži dvanajst milj južno od Rostova, ki so ga Nemci okupirali zadnji teden. Sovjetski tanki so v akciji na ozemlju, kjer reka Don naredi ovinek, da ustavijo prodiranje nacijev proti jugu.

Moskva, 30. jul. — Ruske rezerve so bile vržene v boj proti nemškim legijam na južni fronti. Te so zavre prodiranje sovražnika, pravi uradni komunikacije. Ljute bitke divjajo pri Tsimljanski in Batajsku ob reki Don in pri Voronežu na severnem koncu fronte.

Batajski je oddaljen petnajst milj od Rostova, strateškega mesta, ki so ga Nemci okupirali zadnji teden. V bitki v enem sektorju te fronte je padlo dva tisoč nemških vojakov. Komunikacije prvič omenja bitke pri Kletskaju, 120 milj severozapadno od Stalingrada, jeklarskega središča, ob reki Don. Rusi so odbili vse napade na svoje pozicije in vrgli sovražnika nazaj z velikimi izgubami.

V akciji proti nacijem so ruski letalci. Moskva pravi, da je Rusija dobila več bojnih letal iz Amerike v zadnjih dneh. V sektorju pri Brijanski so ruske čete konsolidirale svoje pozicije in odbile napade sovražnika. Rusi so razbili sto nemških tankov in ujeli več sto vojakov v bitki na tem sektorju.

Na fronti pri Kalininu, severozapadno od Moskve, so sovjetske čete izvršile uspešne napade na nemške pozicije s podporo tankov in bojnih letal.

Berlin, 30. jul. — Vrhovno poveljstvo pravi, da so nemške čete preselele železnico Stalingrad-Krasnodar v Donski kotlini in zabile zagodo med ruske armade na tej fronti. Železnica je petnajst milj proč od reke Don in Tsimljanska, kjer so v teku ljute bitke.

Nemške oklopne kolone so zlo-žile odpor ruskih čet na fronti ob spodnjem koncu reke Don in s pomočjo bojnih letal prekosile reko Sal in Manjih. Obe reki se stekata v Don. Na severozapadni strani Kalaha, 45 milj od Stalingrada, so Nemci pognali Ruse v beg in zasedli strateške pozicije.

Kairo, Egipt, 30. jul. — Angleški in ameriški letalci so bombardirali osiščne zalagalne baze ob zalivu Sudu, Kreta, Tobruk, Matruh in Galal v ozadju Romeljske bojne črte v Egiptu. Bombe so porušile militaristične naprave in zantile požare. Drugi roji bojnih letal so metali bombe na osiščne parnike.

Nemški saboterji se zagovarjajo

Lindbergh nastopi kot priča na obravnavi proti Pelleyju

Washington, D. C., 30. jul. — Sedem nemških saboterjev, katere so gestapovci izvežbali v umetnosti uničevanja, so po svojih zagovornikih informirali federalno vrhovno sodišče, ki se je sestalo v izrednem zasedanju, da so se izkrcali na ameriškem obrežju z namenom ubežništva iz Nemčije, ne pa da vrše sabotažo. Po svojih zagovornikih, ki so bili imenovani, da jih brani-jo na obravnavi pred vojaškim sodiščem, so obtoženci prvič javno izjavili, da niso krivi, čeprav so dospeli v Ameriko in prinesli s seboj bombe in drugo razstrelivo.

Zagovorniki so apelirali na vrhovno sodišče za pravico vložitve peticij za habeas corpus. Ako bo sodišče ugodilo apelu, bo to avtomatično razveljavilo proceduro pred vojaškim sodiščem in omejilo obseg Rooseveltove oblasti v vojnem času.

Predsednik Roosevelt je zanimal pravico obravnave proti saboterjem pred civilnimi sodišči. On je zavzel stališče, da so Nemci prišli v Ameriko z namenom izvršitve činov sabotaže in špi-onaže in kot taki morajo biti obsojeni po vojaškem tribunalu.

Vrhovno sodišče je začelo potpisilo vprašanje jurisdikcije v tem zgodovinskem slučaju na stran in pet ur poslušalo argumente zagovornikov obtožencev. Člani sodišča se bodo danes ponovno sestali, da slišijo argumente vladnih tožilcev proti obravnavi pred civilnim sodiščem.

Indianapolis, Ind., 30. jul. — William Dudley Pelley, vodja srebrosrajčnikov, fašistične in protizidovske organizacije, se je obrnil na znane osebnosti, da mu pomagajo pri obrambi. On se mora zagovarjati na obtožbo prevratnih aktivnosti pred federalnim sodiščem.

Zagovorniki Pelleyja so zahtevali, da nastopi pred sodiščem letalec Charles A. Lindbergh, vodilni izolacionist pred japonskim napadom na Pearl Harbor in govornik na shodih odbora America First. Lindbergh je zdaj v službi avtnega magnata Forda kot tehnični svetovalec.

Dalje so zagovorniki zahtevali, da nastopijo pred sodiščem Marriner Eccles, načelnik odbora federalnih rezervnih bank; Jake Thorkelson, bivši kongresnik in sovražnik židov; Rush Holt, bivši zvezni senator iz West Virginije; general George Van Horn Moseley, protizidovski agitator; William Allen White, liberalni časnikar iz Kansasa in prvi načelnik Odbora za obrambo Amerike s pomaganjem zaveznikom, ter več drugih. Vsi ti so dobili poziv, naj nastopijo pred sodiščem kot priče v prilog Pelleyju.

Delavski voditelji odobravajo podaljšanje delovnih ur

Chicago, 30. jul. — Sugestistija, da se delovni teden v industrijah, ki so udeležene v proizvodnji vojnega materiala, podaljša na 48 ur, je dobila oporo pri delavskih voditeljih. William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, je na konferenci unije pisarniških delavcev izjavil, da ne bo ugovarjal podaljšanju delovnega tedna, če bodo delavci dobili plačo in pol za delo, ki znaša več kot 40 ur v tednu. Slišno izjavo je podal Fullerton Fulton, pokrajinski direktor Kongresa industrijskih organizacij.

ARETACIJE BEGUNCEV V ZASEDENI FRANCJI

Nacijski teror v podjarmljenih državah

DEPORTACIJE HOLANDSKIH ŽIDOV

London, 30. jul. — Na tisoče beguncev iz evropskih dežel apelirajo za vstop v neokupirano Francijo, da se izognejo nacijski čistki v zasedeni Franciji, kjer so masne aretacije v teku. V Londonu dospela poročila pravijo, da je bilo 15,000 do 18,000 beguncev že aretiranih.

Lov na begunce vodijo nacijske elite čete in francoska policija. Po obsegu je ta največji od vseh, kar jih je bilo odrejenih, odkar so elite čete prevzele policijsko nadzorstvo okupirane Francije od vojaškega poveljstva. Nacijski teror v podjarmljenih državah se je povečal v zadnjih tednih. Poročila govore o požiganih in uničenih mest in vaal v teh državah.

Nov val odpora proti nacijem se je pojavil na Poljskem, ko se je več sto ruskih padalcev spustilo na tla in organiziralo poljske guerile za napade na nemške vojaške posadke in komunikacijske zveze.

Holandska časnikarska agencija Aneta poroča, da so nacijski aretirali 60,000 židov in jih deportirali iz Amsterdama v zasedene ruske pokrajine in na Poljsko. Informacije, ki jih je ta agencija dobila iz Curiha, Švice, in iz Stockholma, Švedska, so, da bodo nacijski deportirali 800 židov dnevno iz Holandije.

Lov na begunce v zasedeni Franciji je poredil Hitler. Pri zadetih so nemški, avstrijski, poljski, italijanski in češkoslovaški begunci, ki so dospeli v Francijo po izbruhu vojne v septembru 1. 1939. Aretirane so bile družine beguncev — ženske, moški in otroci, ki so stari osem in več let. Družine so bile razbite, ko so nacijski poslali moške v koncentracijske taborišča pri Compiegneu, ženske v taborišča pri Nanciju, otroke pa v pariški distrikt. Otroci pod tretjim letom starosti so bili poslani v sirotišnice.

General Jamašita v Mandžuriji

Japonske priprave za napad na Rusijo

Čungking, Kitajska, 30. jul. — Japonski general Tomojuki Jamašita, ki je osvojil Malajski polotok in Singapor, se nahaja z veliko armado v Mandžuriji v bližini sibirskih meje, se glase poročila, ki jih je prejela korejska provizorična vlada v Čungkingu. Te je dobila od svojih agentov v Mandžuriji.

Poročila potrjujejo informacije, katere je prej dobila kitajska vlada, da japonske čete prihajajo v Mandžurijo z Malajskega polotoka, Filipinskih otokov, Formoze in iz centralne Kitajske. Koncentracija japonske obo- rožene sile v Mandžuriji je znamenje, da se Japonska pripravlja za sunek proti sovjetski Rusiji.

Opazovalci sodijo, da bo Japonska napadla Rusijo, ko pride ugoden moment.

Kitajska poslala misijo v Indijo

Čungking, Kitajska, 30. jul. — General Kaišek, vrhovni poveljnik kitajskih armad, je poslal posebno misijo v Indijo z namenom, da pregovori voditelje nacionalistov za odložitve kampanje civilne nepokornosti proti Veliki Britaniji. Načelnik misije je polkovnik S. K. Yee.

Domače vesti

Obliki in pozdravi

Chicago. — Mary Suglić, Sonja Suglić in mrs. J. Cvelbar pozdravljajo uredništvo Prosveta iz Washingtona, D. C. — Frank Rezek in njegova sestra Betty Ann Rezek iz Girard, O., sta obiskala gl. urad SNP in uredništvo Prosvete 29. julija. — John Novak iz Carlinville, Ill., je 30. julija obiskal gl. urad SNP in uredništvo Prosvete.

Nov grob v Calumetu

Calumet, Mich. — Dne 21. julija je tukaj umrl Jos. Skufca, star 55 let. Zapušča pet sinov in štiri hčere.

Iz Pennsylvanije

New Derry, Pa. — Pred dnevi je tukaj umrl John Prah starejši, star 58 let. Zapušča ženo, štiri sinove in štiri hčere.

Nov grob v Lorainu

Lorain, O. — Tukajšnji rojak Jos. Zalelet je pred dnevi tukaj naglo umrl. Zadelja ga je kap. Doma je bil iz Fodbukovja od Krke pri Stični na Dolenjskem in v Ameriki je bival 49 let. Zapušča ženo, tri sinove, hčer in dva brata.

Znanost omogoči zmago zaveznikom

Dr. Compton orisal značilnosti znanosti v vojni

Chicago, 30. jul. — Znanost bo izvojevala zmago za zaveznike v tej vojni, če bodo držali svoje armade na bojiščih nadaljnji dve leti. Tako je izjavil dr. Arthur H. Compton, slovit znanstvenik in dekan oddelka fizičnih ved čikaške univerze, ki je za svoja odkritja na polju fizike prejel Noblovo nagrado.

Amerika je že dosegla in bo kmalu prekosila nemške tehnične iznajdbe v ofenzivnem in defenzivnem orožju, čeprav je Hitler začel priprave za vojno pred šestimi leti. Ameriški program iskanja nadomestnega materiala in njena industrijska kapaciteta za izkoriščanje tega materiala sta garancija zmage nad osiščim.

Dr. Compton je orisal značilnosti znanosti in njene vloge v vojni. Ameriški znanstveniki morajo rešiti in izvesti štiri glavne naloge, ki so:

Odkritje in praktično apliciranje nadomestnega materiala, da postane Amerika neodvisna. Eksperimenti z novimi iznajdbami na polju radija, orožja in drugih bojnih sredstev. Izboljšanje sedanega orožja, zlasti tankov, bojnih letal, strupenih plinov in zaščite letal ter bojnih ladij. Apliciranje abstraktne in teoretične fizike na vojne probleme v svrhu vodstva totalne vojne.

"Popolnoma sem uverjen, da bo sedanja znanstvena raziskava odločila končni izid te vojne," je dejal dr. Compton. "Boj ne go kdaj prej, igra znanost važno vlogo v tem konfliktu. Dežela, ki doseže največje uspehe v znanosti, bo zmaga v tej vojni."

Japonski špioni aktivni v Avstraliji

Canberra, Avstralija, 30. jul. — Vlada je uverjena, da so japonski špioni aktivni v Avstraliji in da pošiljajo v Tokio informacije o gibanju avstralskega vojaštva. Možnost je, da so špione pripeljale japonske pod- mornice in da so se izkrcali v samotnih obrežnih krajih ter do- bili zavetje pri protibritskih ele- mentih.

Četniki uničujejo pristaniščne naprave

Francija bo podprla drugo fronto

Laval najbolj osovražena oseba

London, 30. jul. — Andre Philip, bivši socialistični poslanec iz Lyonsa, ki je pobegnil iz Vichyja v Anglijo z namenom, da se pridruži armadi Bojevitve Fran- cije, katere poveljnik je general Charles De Gaulle, je dejal, da se bodo vsi francoski prebivalci pridružili zaveznikom, če bodo ti izvedli uspešno invazijo Fran- cije. Ljudstvo je pripravljeno na revolto. Če bi se invazija iz- jalovila, bi neoboroženo in neor- ganizirano francosko ljudstvo trpelo posledice. Nemci bi se maščevali z masnimi eksekucijami.

"Ako bi se incident, ki se je pripetil v St. Nazairu, ko so se Francozi borili na strani angle- škikh vojakov, ki so udri v to lu- ko, ponovil dvakrat ali trikrat, bi sledile nacijske represalije, ki bi zlomile odporni duh franco- skega ljudstva," je rekel Philip. "Svarila, ki so bila oddajana po londonski radiopostaji, naj ljud- je zapuste francosko obrežje, kvarno vplivajo na živce ljud- stva. To zaman čaka, da bi po- magalo pri invaziji, ki nikdar ne pride."

Philip je dalje rekel, da odpor proti Lavalovemu režimu nara- šča. Laval je najbolj osovražena oseba v Franciji. Vpliv mar- šala Petaina pada med ljud- stvom. On je pokazal tudi na razliko med mornaričnimi čet- niki in pomorščaki. Med njimi je trenje, ker pomorščaki prih- jajo iz mase, častniki pa iz višjih slojev. Častniki niso pozabili, da se bojna mornarica ni nikdar borila proti Nemcem, temveč le proti Angležem. Gotovo je, da bo Laval naletel na odpor, če bo skušal izročiti francoske bojne ladje osišču.

Lakota in bolezn v Grčiji

Dva tisoč ljudi umre dnevno v Atenah

Kairo, Egipt, 30. jul. — Grški begunci, ki so dospeli sem, pri- povedujejo o lakoti in boleznih, ki divjajo v Grčiji in kose pre- bivalce. Samo v Atenah umre dva tisoč ljudi dnevno za lakoto. Na atenskih ulicah leže trupla moških, žensk in otrok, ki so umrli za lakoto.

Grki, da obdrže živlake izkaz- nice umrlih sorodnikov in čla- nov svojih družin, pokopavajo mrtvece ponoči. Vozovi, nalože- ni s trupli umrlih, se vidijo ved- no na cestah.

Begunci so orisali tudi teror bolgarskega vojaštva v Mace- doniji, pokrajini, katero so Bolgari zasedli. Ti so pobili najmanj 30,000 ljudi od okupacije Mace- donije. Edina živila so para- dižniki, zelenjava, ki jo Grki pri- delajo na svojih vrtovih. V vseh drugih ozirih so Grki odvisni od pomoči mednarodnega Rdečega križa, čigar glavni stan je v Ze- nevi, Švica, in ameriških dobro- delnih organizacij. Te so rešila življenja tisocev ljudi.

Ranjeni in pohabljeni grški vojaški, izgnani iz bolnišnic, po- večavajo strahotno sliko na uli- cah grških mest. Za grške ra- njence je ena sama bolnišnica. Vse druge bolnišnice so zasedli Nemci.

Bitke v Bosni in Slove- niji se nadaljujejo

NEMCI POBIJAJO HRVATE

London, 30. jul. — Jugoslovanski četniki so okupirali dalma- tinsko vas Uragoro in razbili pristaniščne naprave ob dalma- tinskem obrežju, se glasi komu- nike generala Draže Mihajlovi- ča, vrhovnega poveljnika četni- ške armade. Osiščne okupaci- ske avtoritete so se maščevale za to z masnimi eksekucijami tal- cev.

Komunike dostavlja, da so čet- niki zaseli velike količine oro- ja in streliva v Uragori, potem pa napadli italijansko vojaško kolono na zapadni strani te va- si, ubili 20 častnikov in vojakov in ujeli 21. Četniški oddelek je razdeljal mašinerijo in prista- niščne naprave pri Zeleninu, druga skupina četnikov pa ru- dnike baksa, ki se potrebuje pri izdelovanju aluminija, pri Suku. Četniki so napadli iz zasede 24 italijanskih tovornih avtov in ubili več vojakov.

Srdite bitke med četniki in osiščnimi četami se nadaljujejo v Bosni in Sloveniji, ki sta de- loma pod kontrolo Mihajloviče- ve armade.

V in v okolici Zagreba, glav- nega mesta "neodvisne" hrvat- ske države, so okupacijske ob- lasti oklicale stanje obleganja in ustrelile 104 Hrvate, tristo pa poslale v koncentracijska tabo- rišča na podlagi sumničenja, da so pomagali četnikom pri pobl- janju nemških in italijanskih vojakov.

Obseg četniških aktivnosti se očituje v dekretu bolgarskega militarističnega sveta, ki uklju- čuje grožnjo z eksekucijami pre- bivalcev v južnovzhodnem delu Jugoslavije, ki je pod bolgarsko kontrolo, če se bosta sabotaža in odpor nadaljevala.

V Belgradu so nacijski aretirali šest prominentnih izobražencev in jih pridržali kot talce. Ti so dr. Gradupin Drobič, bivši go- verner državne banke; dr. M. Dordević, bivši finančni minis- ter; dr. A. Belić, predsednik Akademije znanosti; dr. Drago- tin Anđić, prominenten zdrav- nik; dr. P. Bordević in dr. Ni- kola Vulić, profesorja na bel- gradski univerzi.

Britska radiopostaja trdi, da po nacijskih kontrolirani listi pri- znavajo velik nepokoj in neza- dovoljstvo med Hrvati. "Po- glavnik" Pavelić, Hitlerjeva lutka, je moral ustnoviti posebni orožniški zbor, ki pomaga nje- govim vstašem pri zatiranju od- pora. Hrvatski vojni minister je odredil gradnjo varnostnih na- prav pred bombami v vseh kra- jih, ki niso pod kontrolo četni- kov, iz bojazni pred letalskimi napadi.

Poročila o odporu proti osišču prihajajo tudi iz Grčije. Nacijsi so ustrelili 65 grških upornikov, med temi župana mesta Heral- lionsa, na Kreti, otoku, ki so ga zasedle osiščne čete, ker so na- valili na vojaško letališče v bli- žini in ga zavzeli.

Ameriške čete prihajajo v Irak

Stockholm, Švedska, 30. jul. — Dopisnik tukajšnjega lista Tid- ningenen v Ankaru, Turčija, po- roča o prihajanju ameriških čet v Basro, Irak. To mesto leži ob Perzijskem zalivu. Ameriške čete so nadomestile angleške, ki so bile poslone v Egipt. Dopisnik dalje poroča, da je ameriška vo- jaška misija dospela v Teheran, glavno mesto Perzije, da reor- ganizira perzijsko armado.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00
na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero
\$7.50 na leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$8.00.Subscription rates: for the United States (except Chicago) and
Canada \$6.00 per year, Chicago and Cicero \$7.50 per year, foreign
countries \$8.00 per year.Cene oglasov po dogovoru.—Rekopisi dopisov in nenarodnih
članov ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti,
drame, pesmi itd.) se vrnejo polijateljju le v slučaju, če je priložil
poštnico.Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications
and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts,
such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only
when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vsa kva ima stik s listom:

PROSVETA

2857-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju na primer (July 31, 1942), poleg vašega imena
na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Pono-
vite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Eckhardt je šel, kaj pa Sforza?

Iz New Yorka je prišla vest, da je Tibor Eckhardt, vodja gibanja v Ameriki za "neodvisno in svobodno Ogrsko," resigniral. Eckhardt se je zelo trudil, da bi bil dobil priznanje državnega departmanta v Washingtonu za svoje gibanje in v ta namen je pisal sladke demokratske melodije, ampak njegova temna preteklost ni mogla prepričati nikogar, kdor res veruje v demokracijo, da je Tibor Eckhardt danes kaj drugačen, kakor je bil pred leti, ko je verno služil madžarskim monarhističnim reakcionarjem.

V Združenih državah je močna madžarska demokratska organizacija, v kateri so združeni socialisti in liberalci in ta organizacija je mesece in mesece pobijala Eckhardta in njegove pristaje in končno je uspela. Eckhardt se je moral umakniti. Skoro v istem času je moral resignirati njegov pristaja Anton Zainlinsky v Londonu, ki je vodil gibanje za "svobodno" Ogrsko na Angliškem.

Stvar demokratskih Ogrov v Ameriki se torej čisti. Na čelu omenjene organizacije, Zveze demokratskih Madžarov v Ameriki, katera vodi gibanje za neodvisno in demokratsko republiko, so Bela Bartok, svetovno znani muzikant, Anton Balasy in Rustem Vambery.

Niso pa še uspeli demokratski avstrijski Nemci, da bi pognali "kronprinca" Otona Habsburga in njegovega brata Feliksa v privatno življenje. Pred kratkim je Oton govoril na istem radijskem programu, na katerem se je potegoval senator Pepper iz Floride, znani novodealski demokrat, za neodvisno in svobodno Avstrijo. Ob tej priliki je Ferdinand Czernin, eden voditeljev avstro-nemških demokratov, objavil v newyorškem New Leaderju apel na senatorja Pepperja, naj se ne pusti vleči od pustolovskih habsburških "princev", katerim je toliko za demokracijo kot za lanski sneg.

V interesu Slovencev bi bilo, da grof Carlo Sforza odide za Eckhardtom. Sforza vleče ameriško demokratsko javnost z državnim departamentom vred s svojim gibanjem za "demokratsko" Italijo, vse pa kaže, da ima več sreče, kakor Eckhardt. Demokratski Italijani v Ameriki menda nimajo drugega sposobnega voditelja, česar pa mi ne verjamemo. Dovolj je sposobnih antifasističnih Italijanov v Ameriki, ki mislijo pošteno o primorskih Slovencih in Hrvatih, toda Sforza jih je odrinil na stran s svojim preistih kot bivši italijanski zunanji minister in ognjevit kritik Mussolinija in fašizma. Sforza je najbrže iskren protifašist in velik sovražnik Hitlerja, ne more pa biti iskren zagovornik demokracije, dokler vztraja, da mora Primorje ostati v Italiji.

Američani okušajo barbarščine

Ameriški časnikarski poročevalci, ki so bili zadnjih sedem mesecev v ujetništvu na Japonskem, se vračajo domov v svobodo. Nekateri teh ne morejo čakati prihoda in že med potjo poročajo, kako so jih Japonci mučili v ujetništvu, ko jih je 7. decembra 1941 vojna zajela v Tokiju, Šanghaju in drugih krajih, ki so pod japonsko kontrolo.

Robert Bellaire, poročevalec United Pressa, ki je bil šest mesecev v japonskem zaporu, poroča, da so ga pretepali in davili, ker ni hotel podpisati neke izjave, katero bi bili Japonci izrabili kot propagando proti Združenim državam. Stiskali so ga za vrat, da je komaj še lovil sapo. Končno so ga med dušenjem prisilili, da je podpisal izjavo, da se mu je dobro godilo v ujetništvu. Vsakdo bi podpisal to laž — samo da ostane živ.

Joseph Dynan, poročevalec Associated Pressa, je izgubil srednje zobe. Njegovi japonski ječarji so mu jih izbili. Otto Tollischus, poročevalec New York Timesa, je bil v Tokiju obdožen špijontstva. Pretepali so ga, davili in naposled so ga prisilili, da je sedel na tleh na japonski način s petama v boku po cele ure, dokler mu ni počila koža in so se mu odprle rane na nogah. Drugi ameriški reporter J. B. Powell je izgubil del nog zaradi gangrene, katero mu je povzročil barbarski japonski zapor.

Prihajajo tudi vesti o mučenju ameriških vojnih ujetnikov; mnogo ameriških ujetnikov je že podleglo mučenju in nikdar se ne vrnejo domov.

Tako japonski militaristi demonstrirajo svojo civilizacijo. Nič bolje kot nemški nacisti in italijanski fašisti.

Kakšna razlika med japonskim barbarstvom in ameriško demokracijo, katera človeško postopa z japonskimi vojnimi ujetniki in drugimi japonskimi interniranci v Ameriki? Nihče jih ne pretepa in ne muči, nihče ne izsiljuje lažljivih izjav iz njih!

V Washingtonu traja že tri tedne proces pred vojnim sodiščem proti osim nemškim nacistom, ki so se utihotapili v Ameriko v Hitlerjevi podpornici z namenom, da razstrele ameriške tovarne, železniške mostove, elektrarne, telefonske centrale, vodovode itd., in pri tem ubijajo na tisoče ameriških delavcev. Proces proti tem zločincem se vrši natanko po zakonu, ki ga je predpisala demokratska justica.

Na Japonskem, v Nemčiji in Italiji bi "proces" proti ameriškim saboterjem ne trajal niti tri ure. Policisti in ječarji bi bili obenem tožitelji, sodniki in rabilji!

To je razlika med demokracijo in barbarskimi totalitarskimi režimi.

Glasovi iz
naselbin

Šaronke vesti

Sharon, Pa. — Vseslovanska manifestacija, ki se je vršila v naši naselbini, je bila veliko slavlje vseh Slovanov. Več tisoč broječa množica je napolnila mestni park Farrella in s tem pokazala lojalnost naši novi domovini dejansko in tudi finančno, kajti prodanih je bilo za \$30,000 vojnih bondov. Poslali so tudi brzojavne pozdrave predsedniku Združenih držav in zastopnikom poljske, češke in jugoslovanske vlade. Čistega dobička je bilo okrog \$500, katere vsota je bila razdeljena vsaki narodnosti po \$25 za Rdeči križ, \$300 pa za ameriško armado in mornarico. V odboru za prodajo vojnih bondov sta tudi mrs. Frances Gorenc in Frances Novak. Vsakdo, ki želi kupiti bond, naj se zgleda pri omenjenih dveh. Kadar kupite bonde, jih kupite pod imenom slovanske lige.

Za ruski relief se je podvzela obširna akcija med vsemi Slovani. Tudi Slovenci smo v tej akciji in imamo nabranega že okrog \$60 v ta namen. Kdor želi kaj darovati v pomoč ruskega ljudstvu, naj se zgleda pri blagajniku slovanske pomožne akcije Joveu Garmu ali pa pri kateremkoli uradniku naših bratskih društev. Bodite uverjeni, da bo prišel denar v prave roke.

Slovenci in Slovenke, strašna poročila prihajajo iz onstran morja iz naše zasedene Slovenije. Mati kliče na pomoč v tej strašni uri groznega trpljenja: "Pomagaj, sin, pomagaj, hčer; bodite pripravljeni, da nam prikočite na pomoč takrat, ko bo pomoč mogoča..." Ali slišite njen glas? Ali ste že darovali? Kdor hitro pomaga, dvakrat pomaga. In darujte ponovno po svoji najboljši moči, da boste olajšali to strašno gorje preživelim v stari domovini.

Naš Slovenski dom priredi letni piknik v nedeljo, 2. avgusta, na Valentincevi farmi. Vsi člani in članice posetite ta piknik. Vsak član, ki je plačal svoj letni assessment do 30. junija, se smatra za dobro stoječega. Tisti, ki niste plačali, ste suspendirani. Tako zahteva državni zakon. Imena suspendiranih moramo javiti državnemu departamentu, ki potem pregleda naše knjige. Zato ni treba misliti, da je poslovanje v naših domovih tako enostavno kot je bilo v prohibiciji. Državni departament je vsako leto strožji v tem oziru.

Tisti, ki posečate naše družabne klube, bodite tako pošteni in plačajte tisti copak pa ste član. Govorice se širijo, da bo morde v par mesecih tudi omejitve opojnih pijač. Če pride do tega, se bo dobilo toliko in toliko pijače na člana. Torej tisti, ki ne bodo upravičeni do pijače v družabnih klubih, ne smejo zameriti, ker postava je postava in jo moramo upoštevati. Tisti dolar bi lahko vsakdo plačal pri nas o pravem času.

Torej v nedeljo pridite vsi člani in članice Doma na naš piknik, kakor tudi prijatelji. V Domu bo zaprto ta dan od druge do šeste ure zvečer, da bodo lahko

šli tudi uslužbenci na piknik. Avtotrok bo odpeljal ob eni uri. Torej tisti, ki nimate svojih vozil, se lahko poslužite troka. Na svidenje na pikniku.

Frank Kramar, tajnik Doma.

Poročilo zastopnika

Hermine, Pa. — V tednu od 20. do 25. julija sem bil v sledečih naselbinah: Pittsburgh, Aliquippa, Ambridge, Moon Run, Cliff Mine, Imperial, Canonsburg, Broughton in Willock. V prijazni naselbini Sheffield pri Aliquippi je bil dober uspeh pri zgovorni mrs. Antončič. Njen mož je zopet doma iz bolnišnice. On je bil pobit v tovarni na komolcu in moral se je podvreči operaciji, sedaj pa mu gre na bolje. Pri njih stanuje tudi njih hči, omožena Zakrajšek, ki ima malo dveletno hčerko, ki že skuša slovansko peti. Ta kredit gre najbrže stari mami, ki tudi rada prepeva.

V tej prijazni naselbini sem se ustavil tudi pri drugih, izvemših par družin, ki so malo oddaljene, meni pa se je mudilo v New Brighton na obisk Franka Ovca, ker se je že nočilo. V Sheffieldu gradi novo hišo tudi družina Rupnik. Mož je rekel, predno mu bo Prosveta potekla, jih bom lahko obiskal že v novem domu. Tako je prav. Ni lepšega kot če človek živi v svojem domu, ker to družino bolj veže skupaj. No, v večini naš narod tudi v to veruje, kajti če le morejo, pridejo do svojega doma.

Ko smo se tako pogovarjali pri Antončičevih po večerji, pride na obisk Cvelbarjeva dvojica iz Sharonu v spremstvu mrs. Zakrajšek in mrs. Simonich iz Aliquippe. Bil sem vesel tega svidenja, ker mi je Cvelbar nudil dobro kooperacijo, ko sem bil v Sharonu. Tudi zdaj je rekel par dobrih besed, da je mrs. Simonich ponovila Cankarjev glasnik. Po kratkem pogovoru sem vzel bus, ki me je odpeljal do Rochesterja, od tam pa drugi v New Brighton.

Ko sem dospel v to mesto, me je voznik "zdumjal" takoj na obronku mesta. Rekel je, da je tam rojen, toda ni vedel za ulico, kjer stanuje Ovca. Grem po mestu in vprašam ljudi po tisti cesti, toda nihče ni vedel. Pride mi na misel, da vprašam še zdravnikovo ob cesti, ki je bil precej zaposlen. Ko mu povem ime Frank Ovca, je takoj rekel, da je njegov prijatelj in mi dal navodilo, kam naj grem. Bus sem dobil v 15 minutah, toda tudi ta voznik ni vedel za dotično cesto v mali naselbini Falston. Ljudje le poznajo naselbino, ne pa ulice.

Ovca je v okolici dobro poznan, ker je mesar. Kolje sam doma in razvaža meso po hišah. Kot mi je pozneje povedal, je njegov biznis boljši pozimi kot v tej sezoni. Njega sicer ni bilo doma, toda sem sklenil, da ga počakam, kajti prišel sem ga obiskat 10 milj daleč. Ko se je vrnil, mi je začel pripovedovati o svojem življenju. Hodil je po zapadu in prišel leta 1919 v New Brighton, kjer se je oprijel svo-

je mesarske obrti. Najprvo je delal za drugega, potem pa je začel zase. Doma je iz Domžal. Po zapadu je delal tudi po rovihi. Ima svoj dom, ženo in hčer. Ko sva se pogovorila, je Frank ponovil Proletarca in je še dal 50c v podporo. Možak je zelo uljuden in poznan tudi med rojaki v Aliquippi, kamor tudi včasih pripelje meso. V New Brightonu ni naših rojakov, pač pa precej Hrvatov. Mestece je precej lepo.

Od tam sem se odpeljal proti Rochesterju, toda ker nisem dobil dobre zveze, sem prišel v Ambridge ob pol enajstih do mojega kolega, Toneta Rosenbergerja. Ker je še zmeraj vdovec, skupaj speva, kadar ga obiščem. Rekel je, da ne bo nič nejevoljen, četudi pridem bolj pozno v noč. Tone je dobra duša. Njegov starejši sin je šel delat v Akron v električno tovarno, ker pri tem menda vidi boljše bodočnosti kot pa s prevajanjem pijače. Sedaj sta pri očetu še 16-letni sin in 18-letna hčerka. Rekel je, da izgleda, da bo ostal kmalu sam. Žaluje za ženo, s katero ta se dobro razume.

Drugi dan sem obiskal nekaj družin. Ziberna je ponovil Prosveto. Tudi v njegovem domu sem bil zdaj prvič. Nato sem se odpeljal v West Aliquippu. Mrs. Hribar in Joe Smrekar sta ponovila Prosveto. Obiskal sem jih več, a jih nisem našel doma. Iz Aliquippe sem se vozil ob reki proti McKees Rocku in Coarapolisu. Tam gradijo ogromne ladjedelnice in tudi vlada ima tam velike projekte, Penna Power Co. pa gradi veliko elektrarno, ki bo stala \$13,000,000. V tej okolici bo veliko dela. Razume se, da ne grade teh podjetij samo za vojno, ampak bodo veliko ladij potrebovali tudi po vojni, ako bo prišlo do pravičnega miru, kajti svet bo mnogo potreboval. Vstala bodo tudi azijska ljudstva in se industrializirala. To bo zadnja žetev za kapitaliste, kajti Azijati se bodo tudi izsolali. In ne verjamem, da bi kapitalisti delali kaj biznisa na Marsu. Mogoče poročete, da ne bo nikoli prišlo do socializma. Kdo ima toliko poguma to zanikati? Zato, prijatelji, se moramo sedaj vezovati za skupno sodelovanje, kajti ta vojna je za odpravo suženjstva po vsem svetu. Toda naj se povrnem k moji agitaciji.

V Moon Runu mi je prijateljica mrs. Možina ponovila Cankarjev glasnik namesto "boarderja", ki ga je mislil pustiti, in kupila je tudi knjigo Two-Way Passage. Ona dobro čita angleško, sicer pa ima tudi hčerko, ki

tudi rada čita, sin pa je pri vojakihi. Naj omenim, da se za to knjigo zelo zanimajo tudi višješolci. Kar pisatelj Adamič napravi profita s to knjigo, ga porabi za pamflet v zvezi s to knjigo, to je za njeno oglašanje, da se, čim več ljudi seznani z njenim programom in da se uresniči združenje Evrope.

V Cliff Mini so mi ponovili Prosveto Sušatovi in Pangeričevi. Zadnji so sedaj tudi v svojem domu v bližini bratov, kjer je bil rov Cliff Mine. V Imperialu je ponovil Prosveto Godeša. Pri njih je bila tudi bolezen, napadla je očeta, sina in hčer. Je že tako, kadar pride nesreča v družino, pride vse naenkrat. Zato pa je dobro, da smo zavarovani za slučaj bolezni in smrti.

V tej okolici sta ponovila Proletarca Frank Bogataj in John Tauchar, Eržen pa mi je plačal oglaš. Tudi on je bil bolan in še ni prav zdrav. Mislil sem obiskati tudi 83-letnega Petra Lukasa na farmi njegove hčere, pa sem izvedel, da je preminul. On je do zadnjega čital Prosveto, ki je zopet izgubila naročnika. Bodi mu lahka ameriška gruda! Ko sem ga pred par leti obiskal, je bil poln humorja. Rekel je, da je prišel v Ameriko kmalu za Kolumbusom, vsakakor pa takrat, ko so še konji vozili pošiljnice.

V Canonsburgu, Strabanu in Meadow Landsu so ponovili Prosveto vdova Frances Grmadnik in mrs. Sketel, Cankarjev Glasnik Frank Samsa in Justin Martinčič, Proletarca Tone Tomazin, L. Bartel in R. Oklešen, Prosveto pa bečlar Martin Bajc, Geo. Klubučar, Victor Shell in Komučarjeva hči. Ona mi je povedala, da je mama v bolnišnici, kjer je bila operirana in ji gre sedaj na bolje. Rad bi jo bil obiskal, toda ni bilo časa, kajti pred večerom sem moral iti na prejo.

Prejšnji večer pa sem doživel "blackout", kakor tudi dež in vihar. Vzelo je precej časa, predno je zatemnitev minilo. Prenočeval sem pri Bartelovih. Lojze je bil že v postelji, ko sem prišel tja, ali mrs. je rekla, da je moja postelja pripravljena. Zjutraj mi je še ponovila Prosveto, kakor tudi mrs. Kocjan, ki tudi rada bere dopise, kakor tudi mrs. Barbiš, Cankarjev glasnik pa mrs. Chesnik. On je še spal radi nočnega dela. Plačal je Cankarjev glasnik za nazaj tudi mr. Podboj, hotelir v Strabanu. Nekaterih nisem našel doma, nekateri pa so bili na počitnicah.

Kot strela iz jasnega neba je zadel našelbino Strabane-Canonsburg slaba novica, da bodo zaprli jeklarne žirama pleharno, kjer dela par tisoč ljudi. Skoraj polovica Slovencev iz Strabane je tam zaposlenih. Tovarno je kupila U. S. Steel korporacija, ki je s tem prevzela tudi odjemalce pleha. Produkcijo namerava premestiti v svoje druge tovarne. Tako velike ribe požirajo manjše. V Washingtonu je bila poslana deputacija jeklarske unije, njen predsednik Philip Murray, pa je protestiral pri predsedniku Rooseveltu in načelniku vojne produkcije Nelsonu. Zahteval je, naj vlada odredi, da mora U. S. Steel nadajevati z obratom v tej tovarni, druge, kamor misli premestiti produkcijo, naj pa preuredi za produciranje jeklenih plošč za ladje. Kakšen bo rezultat, se ne ve. Seveda se sedaj delo dobi v drugih krajih, ampak doma je le — doma, in sploh še, ker je bil zaslužek dober.

Slika kaže ruske vojake v akciji na fronti v Donski kotlini.

Iz Canonsburga sem šel s pošiljico do Thomsonville k Leksetu, ki se je ravno odpravil na popoldanski liht. Peljal sem se torej z njim do Karnikove farme in prišel tja zopet ob času, ko se je mrs. odpravljala s hčerko v Canonsburg. Prej je še ponovila Proletarca in zopet naročila Prosveto, ki jo je bila za nekaj časa ustavila radi slabih časov. Ampak letos je precej dobra letina za kmete in jo je zopet naročila. Med tem je prišel domov Albin, ker se mu je nekaj polomilo pri traktorju. Ona je bila rojena v Judenburgu na Stajerskem, hodila je v šolo na Nemškem in še sedaj dobro obvlada nemščino, kakor tudi slovensko in angleško. Zena je zelo uljudna in dobra tovarnica Albinu, ki je bolj rahlega zdravja.

Zenske so me zapeljale do Laurence, kjer sem obiskal nekaj družin. Prosveto je ponovila mrs. Potočnik, več pa je družin, ki imajo po pet članov v jednoti, tako tudi Jankovičevi, ki sem jih tudi obiskal. Mrs. Britz je obnovila Proletarca, Lojze pa je delal. V Broughtonu je ponovil Prosveto Champa, Proletarca bečlar Avgust Malinich, v Willocku pa Maček.

Treba je končati, ker se je dopis že zavlekel. Jutri bo piknik westmorelandske federacije, na katerem pa ne bomo videli Mika Kumerja. Tako me je obvestil s puta, ko se je peljal proti vojaškemu taborišču Mead v Marylandu. Well, Mike, želim ti srečen povratek, tvoji materi pa poguma. Ako boš imel srečo, se boš povrnil z lahkim srcem, da si nekaj storil za boljše človeško družbo. Seveda te bomo pogrešali do časa vrnitve. Ampak mi, ki te poznamo od bližje, razumemo, da te tudi Strie Sam potrebuje še bolj kot mi; še bolj te pa bo potreboval ob koncu vojne v okupiranem ozemlju za izvedenje federativne Evrope po načrtu našega pisatelja Lojze Adamiča. Ker je Mike kupil te knjigo in je tudi dober učene socialne demokracije, bo po mojem mnenju veliko pripomogel do boljše človeške družbe. Vojni bodo imeli vojaki veliko več besede kot pa civilisti zala, ker morajo tudi več riskirati. Moja bodoča pot bo v Bridgeport, O.

Anton Zornik, zastopnik.

O smrti prijatelja

Bon Air, Pa. — Moje prvo delo je, ko pridem domov z dela, da čitam Prosveto. Ko zadnji teden čitam novice na prvi strani, vidim, da mi je smrt zopet pograbila dobrega prijatelja v Detroitu. Ker je bilo poročilo kratko in ime napačno, bom jaz malo več omenil.

On se je pisal Frank Mikolič, po domače Blatnik, doma z Velikih Brsnic, Dolenjsko. V Ameriki je bil 41 let. V Detroitu zapuška tri sinove, tukaj v Johnstownu sestro, v starem kraju pa dva brata. Bil je zelo dober in vreden vesel. Pred nekaj leti je bil na Bon Airu pri mestni na počitnicah in sva bila vedno skupaj. On je že takrat slutil, da ima naduho, katero je dobil v neki tovarni v Detroitu. Lansko leto smo ga obiskali družina Medle in podpisani in smo ga dobili v bolnišnici. Videti je bil še precej trden. Ko smo se poslovili, je rekel, da se še vidimo na Bon Airu. Bil je tudi član SNPJ. Blag mu spomin!

Ignac Grosnik, 254.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 31. julija 1922)

Domače vesti. V Oakdale, Pa., je umrl Frank Novak, član SNPJ.

Delavske vesti. Taktika vlad za "obnovo dela v rovi" se ni obnesla: rudarji so ostali lajalni uniji in se ne vračajo na delo.

Inozemstvo. Rudarji v Angliji izjavljajo svojo solidarnost s ameriški rudarji.

Sovjetska Rusija. Vest iz Moskve se glasi, da bo letošnja produkcija zlata v Sibiriji znašala približno eno tona.

Najzanimivejša dneva delavske vesti so v dnevniku "Prosveti". Ali jih čita vsak delavec?

Nemški vojni ujetniki, ki so bili ujeti v Afriki, na krovu angleškega parnika.

Vesti iz podjarmljene stare domovine

Podganje vasi v okolici Sinja
italijani bombardirajo in požigajo vasi v okolici Sinja

V... —
italijansko priznanje o sistematičnem odporu slovenskega naroda

"Regime Fascista" je 6. junija objavil o odporu slovenskih podoljubov proti italijanski vojni naslednji komentar: "Za več let dni se vrši gerilski boj, atentatom sledijo sabotaže, na organizacijo sejmov odgovarja z uničevanjem židovskih prog, strelja se na pošte, vagoni in vlake in število namrtih raste na stotine. To je odla in zahrbtna vojska, strašna od normalne vojske. So-raznik je povsod in nikjer. To- nalvno bi bilo misliti, da je vrisk samo partizan, ki živi v skrivajstvih, v gozdu. Zločin- in partizan, ne bi mogli ži- ti, če jih ne bi ščitila senca ko- tivnega gibanja. Toda to ne- meni, da je vse slovensko pre- valstvo sovražno razpoloženo ti Italiji. Če tudi ne ljubijo iljanov in nimajo simpatij do- zima, bi vendar večina prebi- lstva želela, da se ga pusti na ru in da se tako izogne stra- tam vojne.

Toda nekaj je pred vsem ja- gerilski vojna bi se prav- ro končala, če bi prebivalstvo no teden dni sodelovalo z na- vojnimi oblastmi. Treba se- zavedati, da duh, s katerim so- žeti partizani, ni samo posled- dela komunističnih elemen- to, je mešanica komunizma, ronalizma in korupcije. To- rje elementi, ki delujejo pro- v okupiranem ozemlju in so- prodri ponekod preko sta- meje.

V... —
italijanski službeni dokument
naziva jugoslovanski odpor
zgorimim naslovom prina-
na strani "France" od 7.
a sledeče:
Po vseh predelih od Italija-
okupirane Jugoslavije nudi
slovensko prebivalstvo ve-
odpor proti fašističnim za-
valcem. Prinašamo neki
beni italijanski dokument, ki
va dokazuje, da sledijo Ita-
vzgledu svojih nemških
podarjev in barbarskem po-
anju proti civilnemu prebi-
stvu zasledena ozemlja. (Po-
stava prinaša "France" v pre-
tekst objave kvarnerskega
ekta Teste od 30. maja, ki
il objavjen v večerajnji šte-
našega poročila.)

V... —
italijani so ustrelili 185 Slove-
cev

"France" od 7. julija prinaša
zgornjim naslovom sledečo
macijo agencije Reuter: Ita-
so preteklega meseca u-
ili 101 slovenskih talcev v
maščevanja proti rastoči
nosti gerilcev v Sloveniji,
rugih talcev je bilo ustrelje-
potem, ko so bili obsojeni.

V... —
utrjuje dalmatinske obale
od gornjim naslovom prina-
"France" od 6. julija:
italijanske meje 5. julija,
it vse balkanske fronte gra-
Nemci obrambne utrdbе.
tisoč delavcev je zaposlenih
na nemško-hrvatski meji,
položijo anti-tankovske ob-
ne mreže in gradijo beton-
aklonosa. V mesta dalm-
je obale, katera so velikega
ekkega pomena kakor na
er Trst in pomorska luka
so bila poslana nemška o-
ja. Vzdrž obale kakor tu-
od otroke je položila italijan-
sornarica mreže proti pod-
nam.

italijansko prebivalstvo na
dalmatinski obali je v nepre-
nem strahu radi nevarnih zavez-
niških podmornic. Ena sama
vest o približanju neke podmor-
nice zadostuje, da nastane pra-
va panika in nemški ukrepi o-
preznosti so samo še povečali
strah prebivalstva.

V... —
italijani protijo Slovincem
Mussolinijev list "Popolo d'I-
talia" objavila v številki 2. jun.
članek, s podpisom: "Nikot" —
pod naslovom "odgovornost Slo-
vencev". Pisec članka pravi, da
je zadržanje slovenskega prebi-
valstva v provinci Ljubljani tak-
šno, da ne zasluži avtonomije.
Niti en sam Slovenec se ni izka-
zal hvaležnega in dostojnega do
Italijanov. Pisec članka zaklju-
čuje z grožnjo, da v slučaju, da

Pismo iz Londona

(Izvirno poročilo Prosveti.)
2. julija 1942.

Pred mano je knjiga "Wood-
row Wilson and World Settle-
ment." Večinoma zbrani doku-
menti s mirovne konference. V
knjigi sem našla pismo, ki vas
bo posebno zanimalo. Napisalo
ga je šest ameriških strokovnja-
kov za teritorialna vprašanja
predsedniku Wilsonu v Parizu.
17. aprila 1919.

Dragi gospod predsednik:
Na poti v Francijo, na krovu
George Washingtona, decembra
meseca je dal predsednik stro-
kovnjakom za teritorialna vpra-
šanja duha povzdigujočo smer-
nico: "Povejte mi, kaj je prav
in jaz se bom boril za to. Dajte
mi zamjenceno stališče."

Mi gledamo na to, kot na ple-
menito osnovo novega medd-
žavnega reda. Bili smo ponosni,
da smo delali za to osnovo. V
tem kritičnem trenutku bi se ra-
di poslužili ljubeznivega pred-
sednikovega povabila, naj se
obrnemo naravnost nanj v vpra-
šanjih zadev največje važnosti
in v skladu s tem prosimo, da
predložimo sledeče opazke:

Italijanski zastopniki zahteva-
jo Reko in del Dalmacije zato,
da bi se vrnilo s konference s ple-
nom za svoje ljudi. Ti kraji so
jugoslovanski, ne italijanski. Po
našem mnenju ni mogoče na
nobeden način — ne s politično
ali ekonomsko iznajdbo prostega
pristanika ali kaj drugega — po-
praviti škode Jugoslaviji, ki ji bi
bila zakriviljena s tem, da bi ka-
ka zunanja sila preprečila, da bi
ne postala Reka integralni del
jugoslovanske organizacije. Ob-
dolženi bi bili, da smo izdali

nadaljujejo Slovenci z odporom,
jih bodo popolnoma iztrebili.

V... —
Iz zaslužnje Jugoslavije
Iz Berna javljajo, da je neka
oseba, ki je prispela pred krat-
kem iz zaslužnje Jugoslavije,
prinesla vest, da so očistili Bel-
grad ruševin, toda do sedaj se še
ni nič zidalo. Srbija nima mesa
po cele mesece, ne kruha po več
tednov. Za Nemce, ki so pri-
speli v Belgrad, so otvorili po-
sebne klavnice, a posebne za Sr-
be, kjer se prodajajo odpadki.
Ta oseba ceni, da je bilo 30.000
žrtev ob priliki bombardiranja
Belgrada. Prav tako potrjuje
prejšnja poročila, po katerih so
Madžari pobili v Novem Sadu
več tisoč ljudi.

Vesti, ki so prispale v Bern iz
Zagreba javljajo, da je ostal Za-
greb 14 dni brez mesa. Od tu se
tudi javlja, da Nemci vse pokra-
dejo. Po poročilih iz Berna je
dal Nedić na zahtevo Nemcev a-
retirati bivšega senatorja Fran-
ca Smodeja in člane odbora slo-
vanskega Rdečega križa.

pravice malih narodov. Obdol-
ženi bi bili, da smo javno in ci-
nično vrgli v stran načelo: "Ne
bodo barantali s ljudmi."

Italija je stopila v vojno z za-
htevo po plenu. Francija in An-
glija sta se uklonili njeni zahte-
vi. Izmed vseh svetovnih držav-
nikov je bil predsednik edini, ki
je zavrnil vojno za dobiček in
razglasil pravična načela trajne-
ga miru. Vojskujoči se narodi,
vstevši Italijo, so pristali, da bo-
do sklepali mir po predsedniko-
vih načelih. Zdaj Italija vztraja
na tem, da mora nesti domov
polno vrečo osvojitve, ali da bo
njena vlada padla.

Če dobi Italija le nominalno
nadoblast nad Reko kot ceno, da
je podpirala Zvezo narodov, je
pahnila Zvezo doli na svoj nivo.
Postala bo družba za vzdrževa-
nje nepravilnih dogovorov. Svet
bo videl, da se je velika sila oko-
ristila na stari način: skrivni do-
govori, nesramne zahteve, sebič-
no zatiranje. Zveza narodov bo
obdolžena, da je sprejela načela
Talleyranda in Metternicha.

Če Jugoslavija izgubi Reko, bo
sledila vojna. Ko pride, se bo
Zveza borila na napačni strani.
Bi mi morali upati, da bi bila
dovolj močna, da zmaga? Bodo
ljudje vsega sveta poslali vojake
in mornarice in zapravili mili-
jarde dolarjev, da ohranijo se-
bično in agresivno pogodbo?

Boljša je Zveza narodov, ki te-
melji na pravici, kakor Zveza, ki
temelji na sodelovanju z Italijo,
ki je bila kupljena za tako ceno.
Italijanska vlada bo mogoče pad-
la, ampak italijansko ljudstvo ne
bo moglo dolgo kljubovati sve-
tovnemu mnenju.

Predsedniku se ni nikdar v
njegovem položaju ponudila ta-
ka prilika, da zada smrtni udarec
diskreditiranim metodam staro-
modne diplomacije. Italijansko
obnašanje je značilno za metode,
za izsiljevanje pretiranih zahtev
v upanju, da ohranijo vsaj del
plena z nadaljnjimi kompromisi.
Predsedniku se nudi redek privi-
legij, da ga zgodovina ohrani kot
državnika, ki je pometel zadnje
sledove starega reda z odločno
zavrnitvijo sramotnih pogodb.

S spoštovanjem vam pošilja-
mo:

Isalah Bowman, glavni stro-
kovnjak za teritorije; W. E.
Lunt, šef italijanskega od-
delka; Clive Day, šef bal-
kanskega oddelka; Douglas
W. Johnson, šef oddelka za
meje in zemljepis; Charles
Seymour, šef avstro-ograke-
ga oddelka; Allyn A. Young,
šef ekonomskega in stati-
stičnega oddelka.

Kaj je sledilo, veste. Italija
se ni hotela podvreči ameriškim
zahtevam. Amerika je potem
predlagala plebiscit. Italija ga
je zavrnila. S tem je bilo konec
italijanske krize na mirovni kon-
ferenci. D'Annunzio je s silo vzel
Reko. Komaj dobro leto za tem
je že gorel tržaški slovenski Na-
rodni dom. Imamo italijanski
napad na Krk. Imamo dan za
dnem krutosti in preganjanje
Slovencev na Primorskem in Hr-
vatov v Istri. Imamo Bazovico.
Imamo Abesinijo. Imamo Alba-
nijo. Imamo vstop Italije v voj-
no, ko se je zrušila Francija.
Končno imamo napoved vojne z
balkona Palazzo Venezia Zdu-
ženim državam ameriškim.

"Če Jugoslavija izgubi Reko,
bo sledila vojna." Ameriški
znanstveniki so imeli prav. V
enem kotu Evrope, kjer se Adri-
ja zajeda daleč v njeno celino,
kjer leži lepi Trst, tam se je za-
čela vojna, ko je Jugoslavija iz-
gubila Reko, vojna, ki se je čez
20 let razdivjala v svetovni po-
žar. Ameriški znanstveniki so
imeli prav. "Italijanska vlada
bo mogoče padla, ampak itali-
jansko ljudstvo ne bo moglo dol-
go kljubovati svetovnemu mne-
nju." To so vedeli tudi italijan-
ski fašisti. Zato so dali nagob-
nik italijanskemu ljudstvu: dik-
taturu in dučija. In danes "ljud-
je vsega sveta pošiljajo armade
in mornarice in zapravljajo mi-
lijarde dolarjev." Ker predolgo
ni hotel nihče slišati joka in vpit-
ja Jugoslovancev pod Italijo.

Spet bomo imeli mirovno kon-
ferenco. Zato se mi zdi važno
pismo, ki sem ga predstavila. Ker
spet bodo ameriški znanstveniki
govorili in pisali o evropskih
mejah. Opoznamo je treba Ame-
riko in ves svet, da se je ta voj-
na začela v Trstu, ko ga je Ju-
goslavija izgubila.

Dolajška.

Robert R. Brooka, direktor de-
javne divizije v uradu za kon-
trole cun.

Harrison, priselje- niški komisar

Earl G. Harrison, poprej ravnatelj za registracijo inozemcev, je bil zapričen kot priseljeniški in naturalizacijski komisar (Commissioner of the Immigration and Naturalization Service), ki spada sedaj pod Department of Justice. Nastopil je svojo službo dne 20. julija 1942.

Skoraj vse organizacije širom dežele, ki delajo v korist tuje-
rodnu prebivalstvu, so navduš-
eno pozdravile to imenovanje s
strani predsednika Roosevelta.
S kratkimi ceremonijami in
pisarni generalnega pravdnika
je izvršni pomočnik generalne-
ga pravdnika Ugo Carusi zapri-
segel novoimenovanega komisar-
ja, kateremu je generalni prav-
dnik izročil imenovanje, podpisa-
no od predsednika in general-
nega pravdnika in ga pozdravil
kot člana justičnega departmen-
ta.

Sprejemajoč svojo službo je
Harrison rekel: "Funkcije prisel-
jeniške in naturalizacijske služ-
be so v našem času temno spo-
jene z notranjo varnostjo deže-
le. Kot komisar bom izvrševal
svojo službo s pravičnostjo na-
pram vsem, ali tudi s potrebno
strogoostjo."

Mr. Harrison je poudaril po-
trebo, naj se pretežni večini ne-
državljanov, ki so udani Ameri-
ki in njeni stvari in ki bi radi
prispevali k vojnemu naporu,
nudi prilika to storiti.

Naš narod ne sme napraviti
nikakega pogreška v nobeni iz-
med treh smeri, je rekel. "Pri-
vič, kar je najbolj važno, ne
smemo prepustiti ničesar slepi
sreči, je izjavil Harrison. "Dru-
gič se ne smemo udati nikakemu
nezaupanju napram nelojalni
manjšini na tak način, da bi to
zapustilo nepotrebne brazgotine
na lojalnosti ali udanosti milijon-
ov."

Končno ne smemo pozabiti na
velik potencialni prispevek tu-
jernih državljanov, danes ali
jutri, ne samo v prid našemu go-
sodarstvu, temveč naši morali."
Mr. Harrison je takoj prevzel
dolžnosti komisarja. Njegov gla-
vni stan bo v Philadelphiji,
Penn., kjer se sedaj nahaja gla-
vni priseljeniški in naturalizacijski
urad. Kot komisar tega ura-
da federalne vlade bo Mr.
Harrison na čelu vseh zadev, ki
se tičejo imigracije in naturali-
zacije v Združenih državah. Vsi
podružni uradi priseljeniške služ-
be v Združenih državah bodo
pod njegovo glavno upravo, ravnato-
ka priseljeniška mejna
straža (Border Patrol) in Odde-
lek za registracijo inozemcev.

Novi komisar je prvič pokazal
svojo spretnost kot izborni vla-
dni upravitelj leta 1940, ko je or-
ganiziral širom naroda program
registriranja in prstotiskanja več
kot 5.000.000 inozemcev. Bil je
zopet poklican nazaj v vladno
službo januarja tega leta, da
organizira izdajanje certifikatov i-
dentifikacije za približno 1.000.
000 inozemcev nemške, italijan-
ske in japonske pripadnosti. To
delo je bilo dovršeno ob koncu
februarja.

Mr. Harrison je bil splošno po-
hvaljen za taktično in uspešno
izvedbo obeh teh nalog. On trd-
no veruje v poštenost in lojal-
nost večine nedržavljanov v
Združenih državah in njegovo
delovanje z inozemci se odlikuje
po razumevanju in simpatijah, ki
jih ima za njihove probleme.
Common Council — FLIS.

Slovenska Narodna Podporna Jednota		
2637-59 So. Lawndale Ave. Chicago, Illinois		
GLAVNI ODBOR		
Izvršni odbor		
VINCENT CAINKAR, gl. predsednik	2637 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.	
F. A. VIDER, gl. tajnik	2637 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.	
WILLIAM RUS, pomoč. taj.	2637 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.	
MIRKO G. KUHEL, gl. blagajnik	2637 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.	
LAWRENCE GRADINER, tajnik bol. odd.	2637 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.	
MICHAEL VRHOVNIK, direkt. med. oddel.	2637 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.	
PHILIP GODINA, upravitelj glasila	2637 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.	
JOHN MOLEK, urednik glasila	2637 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.	
Podpredsedstva		
MICHAEL R. KUMER, prvi podpredsednik	Box 64, Universal, Pa.	
CAMILUS KARNICK, drugi podpredsednik	3887 W. 60th St. Cleveland, Ohio	
Distriktni podpredsedstva		
JOE CULKAR, prvo okrožje	417 Woodland Ave. Johnstown, Pa.	
JAMES MAGLICH, drugo okrožje	R. D. No. 1, Goshdale, Pa.	
RAYMOND TRAVNIK, tretje okrožje	7985 Middlepointe, Dearborn, Mich.	
JOHN SPILLER, četrto okrožje	2679 Randall St., St. Louis, Mo.	
URSULA AMBROZICH, peto okrožje	418 Pierce St., Eveleth, Minn.	
EDWARD TOMSIC, šestto okrožje	833 W. 7th St., Walsenburg, Colo.	
Gospodarski odbor		
MATH PETROVICH, predsednik	553 E. 151st St. Cleveland, Ohio	
VINCENT CAINKAR	2637 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.	
F. A. VIDER	2637 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.	
MIRKO G. KUHEL	2637 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.	
MICHAEL ZUPAN	1400 So. Lombard Ave. Berwyn, Ill.	
DONALD J. LOTRICH	1937 So. Trumbull Ave. Chicago, Ill.	
RUDOLPH LISCH	700 E. 260th St. Cleveland, O.	
Porečni odbor		
ANTON SMILAR, predsednik	Box 27, Arma, Kansas	
FRANK VRATARICH	315 Toner St. Lumberton, Pa.	
FRANK BARBIC	19811 Muskata Ave. Cleveland, Ohio	
ANDREW VIDRICH	705 Forest Ave. Johnstown, Pa.	
JOSEPHINE MOČNIK	712 E. 180th Street, Cleveland, Ohio	
Nadorni odbor		
FRANK SATTE, predsednik	3201 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.	
MILAN MURDER	13809 Arcade Ave. Cleveland, Ohio	
ANDREW GRUM	17182 Snodden, Detroit, Mich.	
JOHN GLIP	531 So. Prospect Ave. Clarendon Hills, Ill.	
FRED MALGAI	29 Westlax Ave., Peru, Ill.	
Zdravniki		
F. J. ARCH	818 Chestnut St. N. E., Pittsburgh, Pa.	

Spomini slovenske družine

ki je bila junija 1941 ignana
iz Maribora v Sebižo

(Izvirno poročilo Prosveti.)

(Nadaljevanje)

Sobna preseljevanja in
zasieljevanja

Drugi mesec našega zapora so
se začela preseljevanja iz sobe v
sobo. Ker so se gestapovci bali,
da bi se med seboj preveč spo-
znali, so del jetnikov iz ene so-
be, na pr. II. nadstropje, prese-
lili v parter, od spodaj pa v I.
nadstropje. Tako so nas potem
neprenehoma preseljevali; od
začetka smo mislili, da ima to
kakšen pomen, končno smo pa
spoznali, da je vse le taktika nji-
hove živčne vojne, ker so nas
hotel čim bolj izmučiti in živ-
čno uničiti.

Začela so se znamenita zasil-
jevanja. Nekega večera ob 11
uri ponoči je bil alarm. Izvedeli
smo, da je prišel inspicirati ta-
borišče prosluli glavar in neome-
nega gospodar gestapovcev
Ueberrichter iz Gradca ter šef
civilne uprave za Štajersko.
Njegov prihod je med vodstvom
taborišča povzročil veliko raz-
burjenje. Venomer so nam ho-
dili praviti, naj vse lepo uredimo
in pazimo, kaj odgovorimo, če
nas kaj vpraša. Končno je pri-
šel. Bil je v rjavi uniformi kot
kak general. Poklical je iz vr-
ste tiste, ki so imeli nemška ime-
na in vsakega vprašal, če je Ne-
mec. Ko so mu vse povedali, da
so rojeni Slovenci, je nevoljen
začel psovati nekega duhovnika,
da je "Plaff", da vsi duhovniki
lažejo itd. Takoj smo videli, da
je bil ta monsturni v istem kur-
zu kakor njegovi podrepaniki do
zadnjega stražnika. Mož je na-
to odšel v druge sobe, ker se je
isti prizor ponavljal. Nas je
vprašal, če smo bili že zasilja-
ni. Ko smo mu povedali, da še
nihče, je odredil, da se z zasilja-
njem takoj začne. No in se je
res začelo, toda kako!

Šlo je po abecednem redu. V
začetku so bili klicani po trije
ali štirje iz ene sobe, nato par dni
noben in potem znova. Vsake-
mu so očitali protinemsko delo-
vanje, spravevali, v kakšnih dru-
štvah je kdo deloval. Proti ve-
čini ujetnikov sploh niso imeli
nobenih posebnih obtožb, kajti
aretirali so kar vse vprek. N. pr.
prišli so po očeta, a ker njega
niso našli, so aretirali sina, čel,
da je to tako vseeno. Tu in tam
so odpeljali vso družino, ne da
bi si bil katerikoli njen član v
svesti kakšne krivde, in jo zap-
rli v kasarno.

Da je bila družba bolj pestra,
so nekega dne aretirali tudi o-
koli 80 poccenit, od katerih so
jih polovico po zdravniškem pre-
gledu takoj odpeljali v bolniš-
nico, ostale pa zaprli med učil-
teljice in uradnice, ki so bile
zaprte, ker so bile Slovenke. Na
odločen protest naših jetnic so

potem le oddvojili poccenitce od
njih in dali v posebno sobo, kjer
pa so med njimi vladali večni
nemiri.

Tudi nekaj pljancev so po-
brali na cesti in jih zaprli med
nas, samo da nam pokažejo, za-
kak nas smatrajo in da smejo z
nami vse početi, kar se jim lju-
bi. No, mi smo na vse to mol-
čali, ker smo vedeli, da bo prej
ali slej tudi tega konec.

Po prvih zasiljanjih, ki so tra-
jala od pet minut do večnih cele
ur, je prišlo običajno še drugo
zasiljanje pri majorju, ki je vsa-
kega vprašal samo kaj malega
ali celo nič in "avdijsenca" je bi-
la končana.

Prišlo se je govoriti, da bomo
razdeljeni v več skupin in izpu-
ščeni. Nekateri so bili res is-
puščeni, toda pri odpustu so mo-
rali podpisati izjavo, da nuna-
ne bodo nikomur pripovedovali
ničesar o razmerah v našem ta-
borišču, sicer naj vedo, kaj jih
čaka. Po takem posku je bila
seveda večina izpuščenih jetni-
kov zelo "pridna".

Ko smo prve dni svojega za-
pora hodili v senci bajonetov na
delo na razne kraje mariborske-
ga mesta, nas je polična držal
psovala in se je zlasti ženski
apol v izlivih histeričnega so-
vravnstva do nas vneto udajstvo-
val. Mi smo se na take napade
kmalu navadili, jih ignorirali in
ili mirno svojo pot.

Nekega dne se je pričelo žu-
ljati, da bomo pregnani, potem
pa so te govorice zopet utihnile.
Vendar pa se napetost ni poleg-
la, temveč vedno bolj naraščala,
dokler lepega dne v mesecu ju-
niju niso gestapovci začeli v av-
tomobilih voziti v taborišče are-
tirane žene in otroke iz Maribo-
ra. Vedeli smo, koliko je ura!
Naše preseljevanje in s tem
združeno ropanje od gestapov-
cev se je pričelo na debele!
(Dalje prihodnjia.)

Tako govore naciji

Preveliko, razum presagalo

Ker imamo pred seboj ogrom-
ne naloge, bomo ohranili mir.
Malenkostni politiki drugih držav
tega ne morejo razumeti.
(Adolf Hitler, narodni festi-
vali 1. 5. 1936.)

Tudi drugi narodi imajo pravice

Ni res, da hočemo vojno, kakor
to trdi mednarodni tisk, marveč
priznavamo, da imajo tudi drugi
narodi svoje pravice, osnovane
na njih moči in številu.
(Adolf Hitler, Reichstag, 30.
1. 39.)

Nemčija spoštuje svoje

Nikoli nismo stegnili svoje ro-
ke po nečem, kar bi ne bilo naše,
ostali smo v svojih mejah in to-
likokrat protili roko drugim na-
rodom.
(Adolf Hitler, narodni festi-
vali, 1. 5. 1936.)

Napačna smer.

HENRIK MANN

SRCE

NOVELE

Preložil IVAN ALBREHT

IGRALKA
(Nadaljevanje.)

V gledališče, kjer so jo smatrali kot ljubico bogatega Rothausa in jo valed tega cenili višje, je prihajala le še tedaj, če je bila naročena; tisti svet tam se ji je odtujil. Tisto tikanje, ponizevanje in tista vedna vaja, dati slehni misli kvantarsko podobo! Preje je bila ponosna na to, kakor tudi na neodvisnost stanu, ki se je smejal meščanskim pojmom v brk. Na videz je preislaval umazarije, kadar pa jih ji je kdo pravil, se ji je zdelo prav tako dobro kakor tedaj, ko je vdihavala prašni oderski zrak.

To je zdaj minilo. "Druga", ki je imela z njo skupaj garderobo, jo je poniževala s slehno kretnjo. Izpravevala se je zdaj, če bo li mogla še zdržati tukaj? Razburjeno početje igralcev, njih nesramni nagoni, slepa nečimrnost in maščevalnost so vzbujali v njej mrke misli in povzročali stud — kakor vrvenje močno dišečih živali v kletki. Potlej se je domislila, da je spadala zraven, se je spomnila Leonije, kakršna je bila v pretekli zimi — izkušnja, kakršna je imela kri njena, njeno telo za seboj — pa ni razumela več, ni mogla verjeti in je podlegla zavzetju, v minulost tipajoči bojazni človeka, ki si domišlja, da je že živel nekoč kot neko drugi.

Bila je mnogo sama; pri vsem pa, kar je mislila in započela, jo je spremljalo nekakšno odosotno bitje. Njega so zdaj češče pošiljali na potovanje. Ob večerih, ki sta jih nameravala preživeti skupaj, je prišla večkrat brzojavna odpoved iz katerega drugega mesta, kamor se je moral podati v zadnjem trenutku. V svoji obleki od čipk, kjer je on najbolj občudoval njeno plavo lepoto, je sedla in brala pri luči njegovo najljubšo knjigo. Nakupila si je vse tiste, za katere je imel smisel on, in je pri branju zmedla svoja občutja z njegovimi. Nekoč se je peljala v Kolin, da bi si ogledala v Sankt Gereonu kip, o katerem je on govoril z zanosom. Samo peljala se je tja, obiskala kip in se je vrnila, ne da bi bila videla kaj drugega.

V neki operi je morala posoditi Marijini ali ki svoje roke, ki so s tem postale znamenite. In bila je ponosna na Harryja, ki je spoznal njene roke celo brez lilij in bleksa. Nameraval je priti večkrat, pa najsi bi bilo samo k prizoru, kjer nastopi ona — slednjič pa je bil vsakokrat zadržan. Zato pa je neovrgljivo obljubil, da pride na šotorsko veselico, ki jo priredi v nekak namen igralsko osebo meščanom.

Leonija je prodala sekt in je stala v senčnici cvetlice: v velikem pariškem klobuku, plašč od belik čipk odpet nad lipovko na črnih čipkah obleke, ki je bila njemu najljubša. Frizuro je imela urejeno na široke vale in bila je lepo šminkana, brez prstanov na rokah, ki so bile kot belo cvetje. In izmed ozkih ogljenih obrobov je pohiteval njen pogled, svetel in nepristopen, po gneči.

Ljudje so jo oblegali, da bi videli njene slovite roke. Toda minevale so ure, in njega ni bilo, njega. Med tekanjem semtertja je vprašala drugo prodajalko, neko artistko, ki se ni bila dolgo v mestu, ali ni zapazila gospoda Rothausa? "Gospoda Rothausa?" se je glasil odgovor. — "Gotovo menite tistega bogatega žitnega trgovca? Da, z neko kolegino mojo je tukaj."

Leonija je čutila, kako jo je spreletel mrz; z desnico se je oprlija pletenine v senčnici... Omotila je prešla in Leonija se je ozrla: ali so bile to samo sekunde? Zdelo se je, da ni nihče zapazil ničesar. Toda iz kozarca, ki ga njena

levica ni izpustila, se je bilo razlilo. Dotočila je, pa je vzela denar — potem je povzela, smehljaje:

"Kje pa tiči ta Rothaus, gospica? Pokažite mi ga, prosim."

Skupaj sta se naklonili v ono smer; ona druga je iskal in je slednjič iztegnila roko. "Tamkaj z gospodično Vijoletto. Vidite?" Leonija je videla: bil je čisto nekdo drugi — in v istem trenutku je stopil vzdač Rothaus v dvorano. Leonija je sunkoma segla z roko proti srcu, naval krvi, ki ji je bučil na srce, se je raztekel. Vzdihihla je in ostrmela, kakor da se je vzbudila med tujimi stenami. Kje je? To je torej! Ljubi ga! Čustvo njeno ni sestriško, čisto nič sestriško. Da bi se bila mogla varati! Kaj bi bilo iz nje, če bi videla, da je on ponudil drugi svojo roko? Obšla jo je groza; — in nensodoma se je dvignila sreča v njej in se je razmahnila, sladka in jaka liki naval velike godbe ljubavne.

Rothaus si je delal pot do nje; med odgovori na šale moških, ki so se gnetli k njeni točilni mizi, se mu je smehljala nasproti. Mnogo poželjivih pogledov je ponižno sledilo njenemu obrazu in kretnjam, ki so bile slučajno, kakor valed uspeha, vznešene in mlačne. Ljudje so začeli plačevati v zlatu njeno vino.

Rothaus se je bil preril do druge vrste. Čelo njegovo je bilo nagubano in pozdrav prisiljen. Ona pa se je nadela svoji milini še več izzivalnosti.

"Poslednja steklenica!" je naznanila. "Kdo jo kupi celo?" Roke so se prožile in nastal je krik.

"O, vi, gospod Rothaus?"

Preril se je čisto spredaj in je položil bankovec za tisoč mark na mizo.

"Razprodano!" je rekla Leonija.

Ker so še nadalje stili vanjo, je ponovil Rothaus in se je okrenil pobledel proti ostalim:

"Razprodano!"

Z razdraženostjo, ki jo je mogla čutiti le ona, je zaprosil:

"Ali vas smem povabiti na zadnjo steklenico, gospica milostljiva?"

Potnila je mizo malce v stran — in izginila sta, vzdač iz lope.

V množici, njegov krčeviti šepet:

"Zakaj ste se tako vedli s častniki? Nikoli vas še nisem videl take!"

"Ali vam nisem ugaljala?" In vriskalo je v njej: "Ljubosumen je, ljubi me!"

"Ljubka kmečka hša tamle v kotu!" je rekla. "In prazna je — pojdiva tja!"

"Tja hočete z mano, kjer je prazno? To me veseli. Klanjanja ljudi imate torej dovolj?"

"Kdo vam pravi, da me je osrečevalo? Vedla sem se tako kot je bilo kupčiji v dobro. Hotela sem dobro prodajati; in imela sem med vsemi največ uspeha."

"Kako ne bi? Lepi ste. Čudovito je to, kako ste lepi."

Vzravnila se je na stolu. In pod njegovim pogledom, ki se je pasel po njej, je zdrknil po njenem obrazu počasen, nasladen smehljaj.

"Če bi vas pa bil prosil," je rekel tiho in se je sklonil, "da se ne postavite v šotor, da ne prodajate ničesar?"

"V slučaju, da bi vam s tem izkazala res veliko uslugo: saj sem vaša prijateljica — sestrična — prijateljica vaša."

"Bi bili to vaši edini vzrok?" Pogoltnil je. Neokretna razburjenost njegova jo je osrečevala in mečila.

"Najbolje mi je tu," je rekla blagohotno. On si je oddahnil.

(Dalje prihodnjič.)

Narod, ki izumira

Po Nansenu priredil
IVAN BEŽNIK

(Nadaljevanje.)

Usnje za rokavice (ki jih rabijo pri lovu) pa se pripravi ko črno usnje za kamikere, samo da zdrgnejo kožo v krvi, zvijejo in shranijo. To se ponovi trikrat do štirikrat, da dobi usnje temno barvo. Nato pa ga posušijo. To usnje je nepremičljivo.

Če hočejo napraviti kožuho, no za nogavice in drugo, pripravijo kožo kot za kamikere, le da se dlaka pusti in se koža umije z zelenim milom.

Kože severnih jelenov pa samo posuše in jih zmehčajo, a ni so za v vodo. Kože ptic pripravljajo na ta način, da posuše perje, obrnejo kožo in postrežejo z nje maščobo, ki jo pojedjo ter jo denejo nato sušiti. Nato jo umivajo s sodo in vročo vodo ter milom trikrat zaporedoma, splaknjeno v mrzli vodi in zopet posuše. Koža je gotova.

Nekaj posebnega je, da odstranjujejo mast raz teh kož, kar se vrši z usti. Kožo sesajo in žvečijo tako dolgo, da je popolnoma brez maščobe. To delajo z veli-

kim veseljem ženske in otroci, ker so pri tem deležni mastnega prilika. V pasjih dneh se tudi moški ne branijo tega dela. Čudovit prizor za človeka je, če stopi v tako hišo in dobi stanovanje s kočicami v ustih, pri čemer čeljusti pridno delajo.

Radi tega pa so tudi grenlandske ptičje kočice tako dobre in tako na dobrem glasu. Marsikateri Evropejec, ki poseduje to posebnost, ne ve, da je preromala že toliko ust grenlandskih krasotic ali stark.

Grenlandke rabijo v splošnem svoje kože mnogo in pri vsakovrstnem delu. Za nje so usta tretja roka. Zato imajo tudi starke tam gori nenavadno kratke in tope prednje zobe.

Pri delu so zelo pridne. Posebno pa se odlikujejo pri šivanju. Opazovati je treba samo njih delo in prepriča se lahko vsakdo. Nekaj posebnega pa je njih vezenje in okraske na hlačah, škornjih in drugih rečeh. Na zapadnih obali izgotavljajo te okraske iz posameznih koščkov barvanega usnja, ki ga sestavijo ko mozaik. Vse to delajo pristo iz lastne glave in kažejo dober čut za oblike, ko za sestavo barv. Če se opazuje življenje Eskimov na njih lastnem domu, se mora priznati, da se ne zdi, da bi

se z ženami slabo ravnalo. Nasprotno matere-gospodinje igrajo v nekaterih krajih celo najvišjo vlogo in so zelo upoštenevane.

V družabnem življenju so sicer res potegnjene nekatere meje med možem in ženo. Pri obedih dobijo postrežbo najprej dobri lovci, za tem pridejo na vrsto ostali moški in nato šele ženske in otroci.

Tudi v drugem oziru so Eskimi nasproti svojim ženam nekoliko trdosrčni. Če opravljajo žene težka dela, gradijo hiše, nosijo vodo ali dvigajo bremena, stojte moški s prekrizanimi rokami ob strani. Toda, ali ne najdemo podobne slučaje tudi drugje?

Da so ženske manj vredne ko so moški, priča tudi to, da se ob rojstvu dečka silno vesele, če pa dobijo deklico, so nezadovoljni, če se celo ne jočejo.

To ni toliko čudno, če pomislimo; da nazadnje skrbijo za življenje edino le moški s svojim lovom, ki preživijo vse: v dečku vidijo svojo bodočo oporo, v deklici pa breme.

Ta razlika se čuti tudi pri vzgoji. Za dečka storijo vse. Če mu umrejo starši, ga hitro in rad vzame kdo k sebi. Drugače je pa z osirotelimi deklicami.

Dajo jim sicer jesti, a zadovoljiti se morajo s silno slabo obleko. Šele ko so godne za moštitev, dobijo počasi ono stališče ko druge deklice. Tu nima dota nobene besede, ker je ni. Moški se ozirajo samo na lepoto in na pridnost. A tudi moški se morajo izkazati le po svojih lovskih zmognostih, da dobijo nevesto; sicer jih zaničuje vse.

Dečki so tedaj nekako bogastvo, kapital bi jih imenovali. Iz tega tudi sledi, da se vdova navadno zopet poroči le tedaj, če ima iz prvega zakona dečka.

Tudi v smrti se ženskam godi slabše ko moškim. Dalager pravi: "Zgodilo se je, da so žensko, ki se je borila s smrtjo in ni uživala posebnega slovesa, živo zakopali. Slišali so jo, ko je še iz groba klicala po požirku vode." Morda je to poedin slučaj. Tudi je Dalager opisal marsikaj črnogleda. A spričo tega, da starih ljudi ne spoštujejo zelo, je to mogoče. Gotovo pa je, da če bi se bilo to zgodilo z moškim, bi bili smatrali to za umor.

Morda je tega krivo tudi to, da se Eskimo silno boji dotakniti mrtvega. Raditega preoblečijo Eskimi bolnika že pred smrtjo in pripravijo za pokop vse. Bolnik pa gleda vso to pripravo in umira. Če se kdo, ki je ponesrečil v morju, že bori s smrtjo, mu zlepa ne priskočijo na pomoč, boječ se, da ne bi prijel mrtvo truplo.

Zakon

Kakor hitro more mošt preživljati ženo in otroke, tedaj se oženi. Mladenci si izbere dekle, ki mu ugaja, enako izbira tudi deklica. Tu ne veljajo same besede ali same prisege nič, mošt se mora izkazati v dejanju.

Recimo, da ima mladenič nagnjenje do deklice Naja. Tedaj gre mladenič na morje, bori se z valovi in vadi roko in oko, da bo mogel tem gotoveje, navajen in utrjen v lovu, preživljati družino. Mlada Naja pa stoji v tem času na razgledni višini in gleda po morju za njim. Ona vidi, kako je močna njegova roka, kako je spretno njegovo telo. Kajak leti čez gladino ko ptica. Tedaj se vžge živo hrepenenje v njenih očeh. Kajak izgine, meglica se v gostem pajčolanu boči nad daljavo. Ona tre še vedno, vedno —

Ko se vrne s plenom, mu hiti nasproti in mu pomaga na suho. On vzame mirno svoje orožje in

gre v hišo. Polna občudovanja gleda za njim — kmalu bo ženitovanje.

Toda nekega večera ga ni domov; ona čaka, čaka — Vsi so že doma, s plenom ali prazni. — Ponesrečil se je na morju. — Oko postane mokro, solze se ji vlijejo. Joče in joče, zdi se, da ga ne bo pozabila. — To traja dva, tri dni — potem poneha žalost. Se je mož na svetu — ona gleda za drugim.

Pri moškem navadno ni ljubezen, ki ga sili v to, da se poroči, ampak on potrebuje njene pomoči. Treba je kože čistiti in garati, obleke šivati... Zgodi se celo, da se poroči čisto mladotletni in se do svoje zrele dobe že parkrat ločijo. V zreli dobi so pa ločitve redke.

Zakon se je v prejšnjih časih sklepal na čisto kratek in lahek način. Če je hotel mošt imeti deklico, je šel v njeno hišo, popadel jo je za čop ali kamor jo je lažje prišel in tiral domov ter jo položil na pregrado. Nato ji daruje svetilko ali golido za vodo.

Na vsak način pa spada že k dobremu obnašanju, da se deklica brani temu, četudi ga ima rada. Kot je navada, da se mora pri nas nevesta jokati, tako v Grenlandiji taka deklica kriči, joče in se brani na vse pretege. Če je dobro vzgojena, mu celo uteče. Da pa mošt zabrani kaj takega, ji razpraska noge pod stopalom. Kmalu pa se vda usodi in je dobra ženica.

Ko so Eskimi videli prvič našo poroko, so se čudili zelo, kako more ženska na vprašanje, če hoče moža, reči: da! Po njih mišljenju bi rekla deklica: ne! Deklico, ki bi na tako vprašanje rekla: da! bi šteli, da je brez sramu. Ko so slišali, da je pri nas taka navada, so dejali, da morajo biti naše ženske brez vsake sramežljivosti.

Prej opisana navada ženitve je v navadi na vzhodni obali še vedno in se vrši s precejšnjo mero grobosti. Sorodniki deklice gledajo vse popolnoma mirno, ker je stvar sama na sebi popolnoma privatna in se Eskimi zelo neradi vtikajo v zadeve drugih.

Tu pa tam se seveda tudi zgodi, da uropana deklica "ženina" v resnici ne mara. V tem slučaju se upira tako dolgo, da se umiri sama, ali pa mu uteče.

Zanimiva je sledeča zgodba, ki jo pripoveduje Graah:

Kellitink je bila izvrstna ves-

larica na vzhodni Grenlandiji. Ta je bila uropana po Siorakitsoku, kljub silnemu uporu z njene strani. Graah je mislil, da deklica fanta v resnici noče, zato je šel za njima in je deklico osvobodil. Nekaj dni potem, ko se je Graah pripravil za odhod, je skočila deklica v njegov čoln, zlezla pod krov in se pokrila z vrečami. To pa je storila radi tega, ker je izvedela, da je prišel na otok Siorakitsok in njegov oče. Kakor hitro se je Graah oddaljil za par korakov, so priskočili Grenlandci in potegnili deklico iz njenega skrivališča. Graah je zopet mislil, da deklica nasilneža na noben način noče, zato jo je osvobodil zopet. Ona pa je bila nezadovoljna, zamrmrala je par nerazumljivih besed in se oddaljila z jeznim obrazom in grozečimi pogledi. Oče mladeniča se ni zmedel za nič in je celo pomagal naložiti Graahu čoln. Ko pa so se hoteli odpeljati, niso našli deklice nikjer, akotudi so preiskali več otočič. Marala ga je tedaj vendarle.

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vas

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih...

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

... Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
... Cene smernice, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. Lawndale Avenue Chicago, Illinois
TEL. ROCKWELL 4804

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje odem, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine in eni naročnik. List Prosveta stane za vse enako, za člani ali nečlane \$5.00 za eno leto naročnino. Ker pa člani še plačajo pri acesmentu \$1.25 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za člani SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnili:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrav. države in Kanado	50.00	Za Ciceru in Chicago je	57.50
1 tednik in	4.80	1 tednik in	6.30
2 tednika in	3.60	2 tednika in	5.10
3 tednike in	2.40	3 tednike in	3.90
4 tednike in	1.20	4 tednike in	2.70
5 tednikov in	nič	5 tednikov in	1.50

Za Evropo je 55.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ.

2657 So. Lawndale Ave.

Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1. Ime Čl. druživa št.

Naslov

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od slededih članov moje družine:

2. Čl. druživa št.

3. Čl. druživa št.

4. Čl. druživa št.

5. Čl. druživa št.

Mesto Drstva

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐

Filmska igralka Nancy Carroll v družbi vojaka in pomočnika.

What You Buy With
WAR BONDS

Winter flying jackets for both the Army and Navy Air Corps are regular equipment for our aviators. They cost from \$12 to \$18 and are made of horsehide leather lined with sheep shearing.

Purchase of one \$18.75 War Bond for which you receive \$25 in 10 years, will pay for one of these jackets so necessary for our airmen flying at high altitudes and in northern climates. So you and your neighbors can do your bit by investing at least 10 percent of your salary every pay day in War Bonds to help pay the cost of this equipment for intrepid American flyers. Join the parade, and help top the War Bond Quota in your county. U. S. Treasury Department

Iz tega sledi, kako težko je spoznati pravo misel in nagnje nje odnotnih deklic.

V prejšnjih časih in na vzhodni obali Grenlandije se dandane so Eskimi tudi glede ločitve ali no odločno kratki. Če se ne veliča, je treba samo, da se ne zmeni zanj in ne govori z nj. Ona spozna takoj, kaj to pomeni. Hitro pobere svojo obleko in gre domov v svojo rojstno hišo. To se izvrši, kot bi ne bilo pravičnega.

Tudi so imeli navado, da so vzeli ženo drugega. Če je bil drugi šibkejši, je moral molčati in se vdati v svojo usodo.

(Dalje prihodnjič.)

